

Etter finanskrisen

Skatt på finanstjenester kan komme neste år

Allerede i forslaget til neste års statsbudsjett må vi belage oss på at ulike finansielle tjenester innenfor bank, forsikring og meglervirksomhet blir skattlagt. Aller helst ville myndighetene innført moms, på linje med andre næringer. Men det er knapt praktisk gjennomførbart. På høyt nivå i regjeringspartiene er det klar stemning for å satse på en såkalt aktivitetsskatt.

I disse dager begynner de rød-grønne så smått å strekke kjølen for 2013-budsjettet. Finansministeren er på konstant jakt etter nye inntektskilder, selv om det ikke akkurat er pengemangel som preger statskassen. **Sigbjørn Johnsen** har tidligere gitt til kjenne at han blant annet ønsker å heve matmomsen til generell sats – altså fra 15 til 25 prosent. Skulle han forsøke seg på ytterligere økning enn den som ble iverksatt fra januar i år (fra 14 til 15 prosent), vil han imidlertid merke sterk motbør både fra Senterpartiet og SV.

Omfordeling og «rettferdig byrdefordeling» er stikkord som hører til det daglige vokabular i regjeringsleiren. Derfor er det finansnæringen som står for hugg. Ja, hvorfor skal en velbeslått næring som den slippe unna moms, resonnerte daværende finansminister **Kristin Halvorsen** da hun i juni 2009 oppnevnte finanskriseutvalget.

«Det er utvilsomt problematisk ikke å beskatte finansnæringen, slik finanskriseutvalget beskriver det. En eller annen form for beskatning tvinger seg frem, og det er teknisk fullt mulig å gjøre det allerede til høsten»

Torgeir Micaelsen (Ap), leder av finanskomiteen

Det var riktignok andre og mer påtrengende problemer som møtte finansnæringen akkurat da. Men utvalget, som ble ledet av Fao-sjef **Jon Hippe**, mente samtidig at tiden var overmoden for å ta til orde for en skattlegging som sidestiller denne spesielle næringen med alle andre næringer som er belastet med moms. Finansnæringen var «underbeskattet», som det heter i innstillingen.

Ideelt sett burde forbruk av finansielle tjenester være omfattet av merverdiavgift på samme måte som

forbruk av varer og tjenester i andre sektorer. Når finansnæringen likevel har sluppet unna i de 42 årene siden momsen ble innført, henger det sammen med at deler av merverdien stammer fra marginbaserte tjenester, som bl.a. rentemarginer. Pengestrømmer er med andre ord ikke like lett å beskatte som mer håndfaste produkter. Dessuten har heller ingen andre land greid å konstruere et skatte- eller avgiftssystem som rammer finansnæringen like hardt som momsen rammer andre.

For det er ikke bare i Norge det vurderes strammere tøyler og ny skattlegging av finansmarkedene. I både EU og USA jobbes det med lignende ordninger – og debatten om såkalt tobinskatt på finansielle transaksjoner har pågått lenge.

– Skatten tvinger seg fram

Men en aktivitetsskatt på overskudd og lønnsutbetalinger i finansinstitusjonene kunne være en god løsning, mente finanskriseutvalget. Den ville i hvert fall gi staten omtrent samme inntekter som en ordning med moms ville gi.

Derfor var finansminister **Sigbjørn Johnsen** en av dem som umiddelbart stilte seg positiv til forslaget da han fikk det i hende i januar i fjor, fordi «dette kan bidra til å rette opp vridninger og bidra til en mer effektiv beskatning av finanssektoren», som han sa.

En rekke sentrale politikere i de tre regjeringspartiene er blitt hektet på ideen om en aktivitetsskatt, som alternativ til merverdiavgift, og legger i samtale med Mandag Morgen ikke skjul på at de mer enn gjerne ser at denne skatten kommer på plass fra årsskiftet.

En av dem er stortingsrepresentant **Torgeir Micaelsen** fra Arbeiderpartiet. Som leder av finanskomiteen vil han være en nøkkelperson når budsjettet skal loses gjennom i Stortinget. Han ordlegger seg slik:

– Det er utvilsomt problematisk ikke å beskatte finansnæringen, slik finanskriseutvalget beskriver det. En eller annen form for beskatning tvinger seg frem, og det er teknisk fullt mulig å gjøre det allerede til høsten. Det er da også ganske pussig at ulike finanstransaksjoner, som for eksempel aksjehandel, ikke er blitt belastet på linje med andre former for handel, mener han.

Utålmodighet i SV

SVs parlamentariske leder, **Bård Vegar Solhjell**, er enda skarpere: – Jeg er utålmodig, og jeg mener at vi må ta

Momsens historie

1. januar 1970: Momsen ble innført, og omfattet i prinsippet alle varer, mens tjenester falt inn under avgiftsplikten i den utstrekning de var direkte nevnt i loven. Avgiftssatsen var 20 prosent moms (Borten-regjeringen).

1. januar 1993 Momsen økt til 22 prosent. Ledd i en krise-pakke, hvor arbeidsgiveravgiften til gjengjeld ble senket. (Brundtland III).

1. januar 1995 Momsen økt til 23 prosent (Brundtland III).

1. januar 2001 Momsen økt til 24 prosent. Matmoms halvert – til 11 prosent (Stoltenberg I).

1. juli 2001 Generell moms på tjenester, med mindre de var nevnt unntatt – en speilvending av 1970-prinsippet (Stoltenberg I).

1. mars 2004 persontransport ilagt moms, med lav sats – 8 prosent (Bondevik II).

1. januar 2005 Momsen økt til 25 prosent (Bondevik II).

Oktober 2005 Bondevik regjeringen foreslo like før den gikk av at moms på mat skulle øke fra 11 til 13 prosent. Dette forslaget ble beholdt av den nye rød-grønne regjeringen (Stoltenberg II).

1. september 2006 Utleie av hotellrom/overnatting fikk lav moms (Stoltenberg II).

1. januar 2007 Matmomsen økt fra 13 til 14 prosent

1. januar 2012: Matmomsen økt fra 14 til 15 prosent

denne saken med det største alvor når statsbudsjettet blir presentert. Det sier seg selv at finanssektoren må behandles likt med andre sektorer, for her gjelder det penger som i høyeste grad kan benyttes til omfordeling i samfunnet. Det er ellers feil når noen hevder at finansnæringen ellers i Europa er helt fritatt for beskatning. Både Frankrike og Tyskland har gått foran og vist hvordan vi kan gjøre det, sier Solhjell.

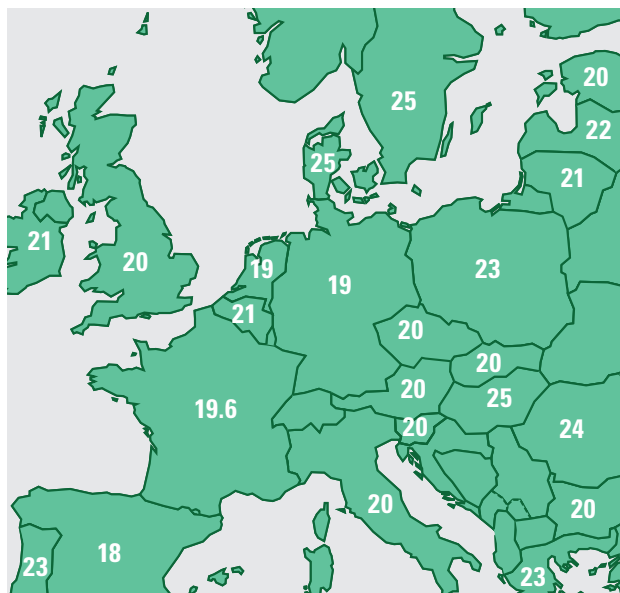
Senterpartiets **Trygve Slagsvold Vedum**, som er parlamentarisk leder i sitt parti, gjør det også klart at en form for beskatning – gjerne en aktivitetsskatt – bør vurderes seriøst når arbeidet med statsbudsjettet starter.

– Finanssektoren er jo blitt veldig stor, og det er all grunn til å stille spørsmål om hvorfor den skal slippe samme byrde som andre næringer, sier han.

I opposisjonen, derimot, har pipen som ventet en noe annen lyd. I Fremskrittspartiet er **Ketil Solvik-Olsen** både nestleder og finanspolitisk talsmann, og har klare motforestillinger: – Jeg forstår selvsagt dem som mener at det er uriktig og urettferdig å la finanssektoren slippe unna. En aktivitetsskatt er interessant som diskusjons-

Moms i Europa

MVA-nivå i ulike land. Prosent.

uten grunn at for eksempel Norges Bank anbefaler at man avventer hva EU bestemmer seg for, fortsetter han.

Hyttnes minner dessuten om at det lenge har vært et ønske og krav fra myndighetene at finansnæringen skal styrke egenkapitalen. En ekstraskatt gjør det vanskeligere å få til dette ved at overskuddet da blir mindre. Det blir også vanskeligere å utstede nye aksjer og egenkapitalbevis. En særnorsk aktivitetsskatt står derfor i sterk motstrid til dette hensynet, ifølge Arne Hyttnes.

Sliter med omdømmeproblem

Finansforbundet, som organiserer over 40.000 ansatte i finanssektoren, er i denne saken helt på linje med arbeidsgivernes organisasjon, forsikrer politisk rådgiver **Atle Gullestad**. Forbundet har riktignok ikke konkludert når det gjelder aktivitetsskatten, men det er allmenn skepsis og nervøsitet i rekkene, for en slik skatt vil føre til nye kostnader som uvegerlig vil bli skjøvet over på kundene og de ansatte.

– Det er hele tiden en frykt for arbeidsplassene, for kravet til rasjonalisering og mer effektiv drift har preget finansnæringen gjennom flere tiår, sier Gullestad, som smertelig erkjenner at næringen sliter med et alvorlig omdømmeproblem. Det er ingen som har hatt så stor lønnsøkning som finansnæringen. Det er topplederne som har skodd seg. Fotfolket, de trauste sliterne, er likevel blitt skadelidende på grunn av dårlig omdømme. Uansett blir det vanskelig å stå imot når politikerne vil påføre næringen en ny skatt. Likevel er det all grunn for oss å advare mot skatten, sier Gullestad.

Kanskje vi likevel skal lytte mer til de uavhengige fagmiljøene for å få et troverdig svar? Professor **Thore Johnsen** ved Norges Handelshøyskole var medlem av finanskriseutvalget, men likevel noe reservert til forslaget om aktivitetsskatt – dog uten å ta dissens.

– Til syvende og sist blir det et spørsmål om hvem som må bære byrden. Og, det er alltid de som har størst problem med å forsvare seg. Det er oss vanlige mennesker, vi stakkarer!

Bankene for eksempel vil raskt vurdere hvor de møter størst internasjonal konkurranse, og da vil de ta inn pengene fra «vanlige mennesker» som ikke er i stand til å forsvare seg. Bedriftene greier seg, mener Johnsen.

Matmomsen fredes

Selv om fremtredende arbeiderpartipolitikere, som Sigbjørn Johnsen og **Helga Pedersen**, har ymtet frempå at de ønsker å heve matmomsen til generell sats på 25 prosent, ser Arbeiderpartiet seg lite tjent med å utfordre de andre regjeringspartiene i denne saken.

Merverdi om moms

Staten fikk momsinntekter på totalt ca. 200 milliarder kroner i 2011 og ca. 190 milliarder i 2010. Inntektene kan dekke både alderspensjon og sykehusutgifter til sammen.

Momsunndragelse utgjør trolig 6-8 milliarder kroner i året. Gjennomsnitt i EU er 12 prosent.

Fritatt for moms: Bl.a. aviser, tidsskrifter, bøker, strøm til husstander i Nord-Norge og el.biler.

Redusert moms: 8 prosent for persontransport (kollektiv-reiser), transport av kjøretøy på ferjer, utleie av rom i hotell og pensjonater, kinobilletter og kringkasting (NRK).

Moms i andre land: Rundt 130 land i verden har moms. Momsen utgjør som regel rundt en femtedel av statens avgifts- og skatteinntekter. Det samme i Norge.

– Det er flere enn meg som mener at matmomsen er lite treffsikker, i den forstand at det er andre enn forbrukerne som har hatt mest glede av den lave satsen. De store matvarekjedene har hatt grunn til å gni seg i hendene, sier Torgeir Micaelsen som likevel ikke akter å yppe til strid om matmomsen.

«Vi mener at dette forslaget har klare skadevirkninger. Mangel på merverdiavgift er riktignok en fordel for privatkundene, men en tilsvarende ulempe for bedriftskundene»

Arne Hyttnes, Finansnæringens fellesorganisasjon

– Dette er ikke noen prioritert sak for SV i dag, sier Bård Vegar Solhjell, vel vitende om at partiets tidligere finanspolitiker **Heikki Holmås** har gått inn for å løfte matmomsen opp til generell sats. Han var forarget over at «matvarebaronene», som han sa, skodde seg på den lave momssatsen. Det skjedde i forrige stortingsperiode. Holmås ønsket den gang å kompensere med økt barne-trygd og redusert skatt for folk med lav inntekt.

Heller ikke Trygve Slagsvold Vedum er forberedt på at Ap vil rette noe anslag mot en av Senterpartiets kjernesaker:

– Nei, men vi er fortsatt fast bestemt på at matvare-momsen bør ligge lavest mulig. Vi er likevel bekvem med dagens sats på 15 prosent, sier han. ■

Mandag Morgen

Olav Garvik

redaksjonen@mandagmorgen.no